

1. Inleiding en contextInleiding

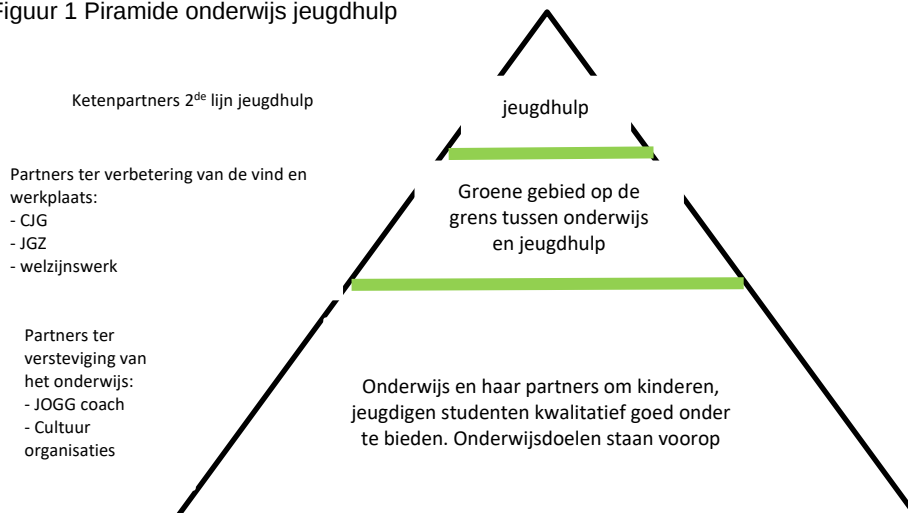
Onderwijs en jeugdhulp zijn twee velden die elkaar raken en sterk met elkaar verweven zijn. Beide zijn gericht op de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen. Het onderwijs heeft tot doel om de ontwikkelingsmogelijkheden, die voor ieder kind verschillend zijn, optimaal te ontplooiën. Belangrijke thema's daarbij zijn: het versterken van het pedagogische klimaat op school, structureel aandacht voor sociaal emotionele vaardigheden en mentale weerbaarheid. De jeugdhulp richt zich bij de ontwikkeling van het kind ook op het verminderen van problemen van het kind of gezin en indien nodig het herstellen van de veiligheid. Kinderen zijn gebaat bij onderwijs van goede kwaliteit en een passende zorg op het moment dat zijzelf, hun ouders en netwerk een steuntje in de rug nodig hebben. Zo zorgen we ervoor dat kinderen goed kunnen functioneren op school, zich kunnen ontwikkelen en zo kunnen werken aan een belangrijke stabiele basis.

Momenteel zien we dat door heel Nederland initiatieven ontstaan waarin onderwijs- en jeugdhulppartners elkaar opzoeken en de samenwerking aangaan. Verschillende bureaus hebben ook onderzoek gedaan naar deze samenwerking. Onder bepaalde voorwaarden, zoals het hebben van een gezamenlijke visie, begrip voor elkaars positie en werkwijze en vertrouwen¹, wordt de samenwerking als succesvol ervaren. Maatschappelijke ontwikkelingen waardoor kinderen onder andere omstandigheden opgroeien dan in het verleden en thema's zoals prestatiedruk en mediagebruik een belangrijke focus hebben, zorgen voor een toenemende druk op zowel onderwijs als jeugdhulp. 'Normaal' gedrag en prestaties van kinderen worden zo steeds vaker geproblematiseerd².

We zien dat diverse vormen van ondersteuning steeds vaker vanuit de Jeugdwet worden ingezet en gefinancierd binnen de scholen en kinderopvang. Denk aan ambulante begeleiding in de vorm van OSK (ondersteuning op school en kinderopvang) die wordt ingezet op school (en thuis voor begeleiding met school) en dagbesteding dat wordt ingezet omdat het kind tijdelijk (vaak langdurig) niet kan deelnemen aan onderwijs (waarbij onderwijs deels binnen de dagbesteding wordt geboden). Kortom: Er is overlap tussen de twee velden, dat zorgt voor een groen gebied (zie figuur 1) en daarmee wijzen partners soms naar elkaar voor hulp. Echter, we weten dat als onderwijs en jeugdhulp partners in gezamenlijke verantwoordelijkheid de ondersteuning van kind en gezin vormgeven, de samenwerking verbetert en daarmee uiteindelijk ook de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen.

Zowel onderwijs als jeugdhulp staat voor een grote opgave. Het onderwijs wil met inclusief onderwijs het onderwijs passend maken voor elk kind. Jeugdhulp staat voor de uitdaging om nog integraler te werken, kwaliteit te verbeteren en dat tegen een betaalbare prijs. De verwevenheid van beide velden vraagt dus om een (langdurige) gezamenlijke aanpak.

Figuur 1 Piramide onderwijs jeugdhulp

¹ <https://www.oberon.eu/media/lt4dtlg0/rapport-verdiepend-onderzoek-aansluiting-onderwijs-jeugdhulp-2021.pdf>

² <https://www.socialevraagstukken.nl/jeugdzorg-we-krijgen-er-maar-geen-genoeg-van/>

Context

De gemeenten in Midden-Limburg, de Samenwerkingsverbanden primair- en voortgezet onderwijs, de schoolbesturen en MBO werken al verschillende jaren samen aan de verbinding van onderwijs en jeugdhulp. De directe aanleiding daarvoor is gelegen in de wettelijke verplichting om over en weer op strategisch niveau op overeenstemming gericht overleg (OOGO) te voeren over passend onderwijs en jeugdhulp. Er zijn gezamenlijk al activiteiten uitgevoerd o.a.: pilot individuele begeleiding in de kinderopvang of het onderwijs (OSK), aanpassing nadere regels jeugdhulp, pilot knooppunt-overleggen en de aanpak thuiszitters. In 2021 is een start gemaakt met het ontwikkelen van een gezamenlijk visietraject voor Midden-Limburg. Gelet op de verschillende werkgebieden binnen de jeugdhulp en passend onderwijs ontbreekt het momenteel aan een ML-brede samenwerkings- en overlegstructuur op tactisch en operationeel niveau om verbeterlagen te realiseren.

Ook de Hervormingsagenda Jeugd geeft aan dat gemeenten inzet moeten plegen om de jeugdhulp steviger te verbinden aan het onderwijs. Voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte is het belangrijk dat eerste gekeken wordt naar wat er op school gedaan kan worden, waarbij het gedrag genormaliseerd wordt aangepakt. Gemeenten moeten samen met onderwijs gaan bekijken of er collectief aanbod aangeboden kan worden met gezamenlijke financiering.

Nu de balans opmakend, kunnen we constateren dat we moeten gaan doorpakken. Door allerlei redenen (capaciteit, wisselingen van sleutelfiguren, andere prioriteiten en Corona) heeft dit thema niet de benodigde aandacht gekregen. We moeten op gestructureerde wijze de samenwerking goed vormgeven en de gezamenlijke agenda gaan opmaken en uitvoeren. Daarvoor dit plan.

2. Doelgroep en doelstelling(en)

Doelgroep:

We richten ons op de samenhang jeugdhulp onderwijs in Midden-Limburg. We zoeken de brede samenwerking met het onderwijs van preventie tot de gezamenlijke inzet van ondersteuning vanuit jeugdhulp en onderwijs voor jeugdigen uit Midden-Limburg met een ondersteuningsvraag onder schooltijd of in plaats van school.

Doelstellingen:

Om dit thema gezamenlijk tot een goed eind te brengen zijn verschillende doelstellingen van belang:

0. Ontwikkeling gezamenlijke visie ML-breed op ondersteuning jeugd binnen het onderwijs en ieders verantwoordelijkheid hierin, ook de rol van ouders.
1. Meer integrale ondersteuning (jeugdhulp en onderwijs) aan kinderen ³en hun gezin.
2. Versterking van doorgaande lijn in ontwikkeling kinderen met aandacht voor overgangsmomenten.
3. Waar winst te behalen valt het ontwikkelen van gezamenlijke financieringsvormen.
4. Bouwen aan een structurele samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp met een vaste samenwerkingsstructuur vanuit ieders verantwoordelijkheid en rol, die aansluit bij de lokale ontwikkelingen en overlegstructuren die er al zijn.

Met de volgende uitgangspunten:

- a. Alle kinderen ontwikkelen zich in een gezond opvoedklimaat, waarbij ze deelnemen aan passend onderwijs, passende ondersteuning en zorg ontvangen waar nodig en een passende opvoeding genieten. Als een startkwalificatie niet haalbaar is, kijken we naar alternatieven, zoals toeleiding naar werk of een andere vorm van participatie.
- b. We zetten in op brede preventie en intensiveren snel indien nodig en schalen af zodra het kan: door vroegtijdige onderkenning tijdig de juiste ondersteuning inzetten, licht waar kan en zwaar waar moet.
- c. Onderwijs zoveel mogelijk laagdrempelig toegankelijk, dichtbij huis en indien mogelijk regulier of tijdelijk speciaal.
- d. Tijdige inzet jeugdhulpverlening, passend en zoveel mogelijk thuisnabij.
- e. Vanuit onderwijs en jeugdhulp wordt in gezamenlijke verantwoordelijkheid samengewerkt.
- f. Regionaal samen sterker, met ruimte voor lokale verschillen.

3. Resultaat

Het plan bestaat uit twee fasen met hiertussen een GO/NO-GO moment.

Fase 1: De eerste fase bestaat uit het gezamenlijk opstellen van een samenwerkingsagenda met onderwijs en jeugdhulp partners onder leiding van de projectleider. Hierin wordt ook een ML-brede visie op onderwijs en jeugdhulp geformuleerd. Wanneer alle partijen zich aan deze visie en samenwerkingsagenda kunnen committeren, wordt de tweede fase ingegaan. Hier zal ook naar gezamenlijke inzet van middelen worden gekeken. Na het eerste halfjaar (1^e helft 2024) wordt aan de bestuurders een GO/NO-GO moment voorgelegd.

³ Met kinderen worden ook jongeren, jeugdigen en studenten bedoeld.

Fase 2 : Wanneer er is GO is op de eerste fase zal de tweede fase bestaan uit twee delen.

1. De samenwerkingsagenda wordt vertaald naar een uitvoeringsplan met duidelijke doelen, rollen en verantwoordelijkheden van partijen op basis van samenwerkingsafspraken die worden vastgesteld in werkprocessen en bijbehorende overlegstructuur. Hier wordt gebruik gemaakt van kennis en ervaringen uit het land om zogenoemde best-practices te integreren in het plan (2^e halfjaar 2024).
2. Het uitvoeringsplan, de samenwerkingsafspraken en werkprocessen worden in de praktijk gebracht en daadwerkelijk uitgevoerd. De uitvoering wordt gemonitord en waar nodig bijgesteld volgens de Plan-Do-Check-Act cyclus. (jaar)

Voor dit traject is de koers, inzicht, kaders en activiteiten van de Hervormingsagenda Jeugd op het gebied van de samenhang onderwijs en jeugdhulp leidend voor de gemeenten.

Voor gemeenten zijn in ieder geval belangrijke thema's voor de samenwerkingsagenda:

- a. Preventie:
Onderwijs is een belangrijke werk- en vindplaats voor kinderen, jongeren en hun gezin. Wanneer uitdagingen ontstaan binnen het gezin, heeft dit zijn uitwerking op het kind. Scholen zijn daarmee zeer waardevolle signalerings- en samenwerkingspartners. Uiteraard vanuit de eigen expertise. Door tijdig de samenwerking op te zoeken, elkaars kracht te benutten en te focussen op het gehele systeem, kan een zeer preventieve doch effectieve samenwerking worden gerealiseerd. Zo kan het opvoedkundig klimaat in het gezin, op school en in de wijk worden versterkt. Hierbij kan gedacht worden aan laagdrempelige voorlichtingscampagnes, maar ook contactmomenten die het CJG creëert op scholen door bijvoorbeeld op schoolpleinen rond te lopen.
- b. Samenwerking onderwijs en (basis) jeugdhulp inclusief de overgang van 18- naar 18+ :
Onderwijs is zoals genoemd een belangrijke vind- en werkplaats. Kinderen brengen relatief veel tijd door op school en als er iets niet goed zit, worden deze signalen vaak door leerkrachten gezien. Verheldering van vragen van zowel ouders als de school kunnen bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen. Zo kunnen we samen werken aan het niet langer problematiseren van gedrag van kinderen, maar ook snel schakelen met de inzet van basishulp of een verwijzing naar de 2de lijn als dat nodig is. Dit vraagt om een verankering van basis jeugdhulp in het onderwijs, waarbij aandacht is voor de overgang van 18- naar 18+, zodat we een stevige samenwerking tot stand brengen.
- c. Stevige aansluiting van onderwijs en jeugdhulp met lokale initiatieven/lokaal veld:
Gemeenten hebben de afgelopen periode steviger ingezet op de eigen lokale teams en de versterking van het voorliggend veld. Dit is ook een lokale voorwaarde vanuit de Hervormingsagenda. Het is daarom van belang voor gemeenten dat de projectleider oog heeft voor de aansluiting op het lokale veld per gemeente, zodat ook deze samenwerking met het voorliggend veld optimaal benut kan gaan worden.
- d. Jeugdhulp in kinderopvang:
De kinderopvang en het consultatiebureau ziet de jongste kinderen en hun ouders. Inmiddels weten we dat hoe eerder 'het tij ten goede gekeerd' kan worden, hoe beter de vooruitzichten zijn voor kinderen en hun gezin. In het land zijn verschillende initiatieven actief waar jeugdhulp en kinderopvang partners samenwerken, zodat gezinnen tijdig kunnen worden ondersteund. Wanneer het gaat om onderwijs en jeugdhulp gaat het om een vloeiende overgang. Daar hoort ook de overgang van kinderopvang naar school bij. Wij willen zo preventief mogelijk inzetten en zien daarom kansen in het gezamenlijk optrekken met kinderopvang, school en sociale basis
- e. Jeugdhulp in school/onderwijs:
Vanuit meerdere wegen bereiken ons signalen over de groei van jeugdhulp in onderwijstijd, de hoge administratieve lasten die hiermee gepaard gaan en het vraagstuk wat hoort bij het onderwijs en wat is jeugdhulp. De vraag komt met name van scholen in het speciaal (basis) onderwijs, maar ook in het regulier onderwijs en het MBO is de vraag in opmars. In de praktijk zien we dat sommige scholen het standpunt innemen dat zonder ondersteuning in de klas (OSK), oftewel de inzet van tweedelijns jeugdhulp, leerlingen niet langer op school kunnen meedoen. Deze groep leerlingen zou dan een zwaardere vorm van onderwijs moeten volgen of in het uiterste geval niet meer in staat zijn om onderwijs te volgen. De Jeugdwet en de Wet Passend Onderwijs zorgen hierbij voor een impasse waar we ons bewegen op een grensvlak. Momenteel wordt vanuit partners in het veld, maar ook ouders, gekeken naar de gemeente voor de inzet vanuit Jeugdhulp en mist een gedragen verantwoordelijkheid, missie, visie en werkwijze voor dit probleem. 'Wanneer hoort ondersteuning bij het onderwijs of de gemeenten?' is de vraag die continu wordt gesteld. Vanuit gemeenten zien we het belang van jeugdhulp in school, maar missen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid hierin, waarbij we ook verwachten efficiëntieslagen te kunnen maken.
- f. Jeugdhulp in plaats van school:
Het komt steeds meer voor dat jeugdigen verblijven bij zorgaanbieders terwijl ze geen onderwijs volgen. Soms halen deze zorgaanbieders onderwijs "in huis" en bieden in sommige gevallen ook de mogelijkheid om een startkwalificatie te halen aan. Ook verblijven kinderen in behandelgroepen binnen het (speciaal) onderwijs. Gemeenten en onderwijs moeten een integrale aanpak organiseren voor deze doelgroep zodat jeugdigen integraal vanuit Jeugdhulp, Wmo, participatie en/of onderwijs ondersteund worden en zo snel als mogelijk terugkeren naar het (reguliere) onderwijs en niet meer uitvallen.

4. Partners

Bij deze opgave worden in ieder geval betrokken:

- De bestuurders van het funderend onderwijs (po en vo) jeugdhulp;
- De bestuurders van het mbo;
- De beleidsadviseurs onderwijs en jeugdhulp gemeenten Midden-Limburg;
- Het Centrum voor Jeugd en Gezin Midden-Limburg;
- De samenwerkingsverbanden primair- en voorgezet onderwijs;
- Schoolbesturen (directie, intern begeleiders) voor zover dit haalbaar is;
- De bestuurders van de maatschappelijke Kinderopvangorganisaties.

De gewenste aanpak met dit plan is met partners al in diverse tafels besproken. In gesprekken met samenwerkingsverbanden, met sommige schoolbesturen, met het Centrum voor Jeugd en Gezin Midden-Limburg etc. Op 2 november 2023 is in een regionale bijeenkomst over de verbinding Onderwijs en Jeugdhulp in het kader van de landelijke pilot Zorg in Onderwijs (een initiatief van de Ministeries OCW en VWS met als doel te zoeken naar collectieve inzet van Zorg in Onderwijstijd) het plan van onze regio gepresenteerd aan de aanwezige partners. De conclusie is dat alle partners de noodzaak zien om met dit plan aan de slag te gaan en gemotiveerd zijn om dit te gaan doen.

5. Financiën

Dit projectplan wordt voor de financiering voorgelegd aan het beleidsteam Bovenregionaal Expertisecentrum Jeugdhulp Limburg middels een aanvraag in het regionaal innovatiebudget.

In de eerste fase van een half jaar is een projectleider voor 32 uur per week nodig. De kosten worden geraamd op € 70.000 afhankelijk van het werkgeverschap. Het resultaat na de eerste fase moet zijn:

- een gezamenlijke visie en een uitvoeringsagenda;
- een voorstel om de tweede fase van het plan in te gaan, inclusief een afspraak over gezamenlijke financiering van de tweede fase door gemeenten en onderwijs.

In de tweede fase wordt gestart met de uitvoering conform de gezamenlijk opgestelde agenda. Deze fase is opgeknipt in 2 aspecten:

- a. opstellen uitvoeringsplan (2^e half jaar 2024; kosten € 70.000);
- b. uitvoeren plannen (2025; kosten € 140.000).

Het resultaat van de tweede fase moet zijn:

- het uitvoeringsplan;
- de resultaten die in de uitvoeringsplan zijn opgenomen;
- een borging van de gezamenlijke aanpak in de bestaande overlegstructuren.

De kosten van fase 2 zullen door gemeenten en onderwijs gezamenlijk gedragen worden conform de afspraak die hierover gemaakt gaat worden.

De inzet van de projectleider van 32 uur per week is nodig gezien het belang en de omvang (brede opdracht met veel partners) van de opdracht.

In het kader van de kennis- en leerfunctie van het Bovenregionaal Expertisecentrum Jeugdhulp Limburg moeten geleerde lessen teruggekoppeld worden aan de regio's in Limburg. Na elke fase volgt een evaluatie in aanwezigheid van het Bovenregionaal Expertisecentrum Jeugdhulp Limburg.

In het kader van de kennis- en leerfunctie wordt opgeleverd:

- Na de eerste fase: een procesbeschrijving om te komen tot een gezamenlijke visie en een uitvoeringsagenda;
- Na de tweede fase: concrete resultaten uit de uitvoeringsagenda en een borging van de samenwerking in de bestaande structuren.

De producten en de evaluaties zijn zodanig vormgegeven dat deze bruikbaar zijn voor de uitrol over andere regio's.

Met de subsidieregeling innovatiebudget Bovenregionaal Expertisecentrum Jeugdhulp Limburg is voor elke regio een budget met een plafond beschikbaar. Dit budget bedraagt voor Midden Limburg tot 31 december 2024 € 281.704 (Midden-Limburg West € 124.876 en Midden Limburg Oost € 156.828). De gemeenten Midden-Limburg vragen de totale subsidie van € 140.000 gezamenlijk aan, waarbij de gemeente Weert (die het werkgeverschap op zich neemt) fungeert als penvoerder. De subsidie wordt verdeeld op basis van het aandeel jeugdigen van de twee regio's (MLO € 78.120 en MLW € 61.880). De bijdrage van het onderwijs wordt hierop in mindering gebracht.

Na fase 1 en bij een positieve beslissing over de voortgang van het project, zal een financiering voorstel uitgewerkt worden voor de verdeling van de kosten voor 2025, welke zal bestaan uit een bijdrage van het onderwijs, een subsidieaanvraag bij de BEL (gelden 2025) en indien noodzakelijk een bijdragen van de deelnemende gemeenten in Midden Limburg.

6. Organisatie

De projectleider stelt een samenwerkingsagenda op met een realistische planning voor het uitvoeringsplan. Dit plan zal door de projectleider, na onderling goedbevinden van de partners, worden uitgevoerd en gemonitord. De projectleider rapporteert maandelijks aan de regionale projectleiders over de voortgang van de opgavenresultaten zoals eerder beschreven. Drie maandelijks zal de projectleider BEL, aansluiten bij dit overleg om bij gesproken te worden over de voortgang. Over 2024 zal, voor 1 maart 2025, door de Regio MLO en MLW aan het BEL een verantwoording over de voortgang afgegeven worden, alsmede een verantwoording van de besteding van de financiële middelen.

7. Planning

Sart werving van de projectleider. Streefdatum voor de start van de opdracht is 1 januari 2024. Het totale project heeft een duur van 2 jaar.

8. Bijlagen

-